

ביאור בדרך אפשר

1 שנה אָזי גַם אָצֵלוֹ אצל התלמיד יְהוֹי הַהֲצַעוֹת וההקדמות טְפִלוֹת
 2 לגבי הרעיון השכלי עצמו, וְהַעֲקָר יְהִי אָצֵלוֹ הַשִּׁכְלָה, אבל כעת
 3 ההקדמות וההסברים על הרקע להבאים, הם אצלו הדבר הראשון והעיקרי,
 4 והשכל הוא הדבר המשני). וְכִמּוֹ כֵן הוּא בְּכָל עֵילָה וְעֵלוֹל, בכל
 5 דבר שבא בדרך של סיבה ותוצאה
 6 שְׁכַל מַה שְׂאָצֵל הָעֵילָה הסיבה
 7 הוּא בְּתַחֲלָה ומשמש כגורם
 8 ראשוני להב, הִנֵּה אָצֵל הָעֵלוֹל
 9 התוצאה הוּא לְבִסּוֹף ונחשב דבר
 10 משני ולא עיקר. וְזֶהוּ עֲנִין סוֹף
 11 מַעֲשֵׂה פְּמַחְשָׁבָה תַּחֲלָה³⁵,
 12 שְׂמָה שְׁלֹמְעֵלָה באלוקות הוּא
 13 פְּמַחְשָׁבָה תַּחֲלָה ראשון
 14 במחשבה, הִנֵּה בְּבִרְיָאָה כפי שהוא
 15 בעולם בפועל הָרִי זֶה סוֹף
 16 מַעֲשֵׂה (כמו בדוגמה האמורה לעיל
 17 ששורש ומקור האדם למעלה יותר
 18 נמוך משורש ומקור הבהמה. ואילו כפי
 19 שנבראו בפועל, האדם נעלה
 20 מהבהמה). וְכִזָּה יוֹכֵן ב'
 21 הַדְּעוֹת³⁶ אִם שְׂמִים קָדְמוֹ או
 22 אֲרִץ קָדְמָה (ובלשון הגמרא: "תנו
 23 רבנן: בית שמאי אומרים: שמים נבראו
 24 תחלה ואחר כך נבראת הארץ... ובית
 25 הלל אומרים: ארץ נבראת תחלה ואחר
 26 כך שמים...) דְּשִׁגְיָהֶם אֲמַת,
 27 דְּבַעֲלָמָא דְּאֲתַגְלִיא כפי
 28 שהדברים באים לידי ביטוי ונראים
 29 בעולם הגלוי, העולם התחתון, שְׂמִים
 30 קָדְמוֹ ונבראו תחילה, וּבַעֲלָמָא
 31 דְּאֲתַפְסִיא כפי שהדברים הם מצד
 32 העולם העליון המכוסה אֲרִץ קָדְמָה
 33 והיא קודמת לשמים, וכאמור, שהנעלה
 34 יותר למעלה באה למטה באופן נחות
 35 יותר, וכיוון שבשורש ומקור הדברים
 36 למעלה יש לארץ יתרון לעומת השמים,
 37 לכן למטה הארץ היא נחותה יותר,
 38 וכאמור שזהו תוכן העניין של "סוף מעשה במחשבה תחילה".
 39 וְכִמּוֹבְאָר פְּתִינָא³⁷ שְׂתַכְלִית הַשְּׂתַלְשָׁלוֹת כָּל הָעוֹלָמוֹת
 40 מדרגה גבוהה ביותר באלוקות הוּא בְּשִׁבִיל עוֹלָם הִנֵּה הַתַּחְתּוֹן
 41 דְּרִיקָא, שדווקא הוא המטרה והתכלית של כל הבריאה, כמאמר חכמינו ז"ל
 42 במדרש "נתאוהו הקדוש ברוך הוא להיות לו דירה בתחתונים" דָּאָף
 43 שְׂבִגְלִי הָרִי הוּא הַתַּחְתּוֹן, וכלשון רבנו הזקן בתניא - "תחתון שאין

ביאור בדרך אפשר

44 תחתון למטה הימנו", מְכַל־מְקוֹם בְּהַעֲלֵם הָרִי הוּא קוֹדֵם כִּי הוּא
 45 עיקר המטרה והתכלית, ולא העולמות העליונים.
 46 וְהִנֵּה, בְּעוֹלָם הַזֶּה גּוֹפָא עצמו הָרִי עֵיקָר הַפְּוֹנָה ותכלית
 47 בריאתו הוּא בְּשִׁבִיל הָאָדָם, וְכִמּוֹ שְׂפִתּוֹב³⁸ אֲנִכִּי עֲשִׂיתִי אֲרִץ
 48 וְאָדָם עָלֶיהָ בְּרִאתִי, והמשמעות
 49 הפנימית של הפסוק היא דְּמָה
 50 שְׂאֲנִכִּי מִי שְׂאֲנִכִּי הקדוש ברוך
 51 הוּא בעצמו שלמעלה מבחינות אלו
 52 באלוקות שנקראות בשמות עֲשִׂיתִי
 53 אֲרִץ, תכלית הבריאה הוּא
 54 בְּשִׁבִיל בְּרִיאַת הָאָדָם, שְׂיִקְיָם
 55 תְּרַנְיָג מְצוֹת, שְׂזָהוּ בְּרִאתִי,
 56 בְּגִימְטְרִיא תְּרַנְיָג³⁹. וְאָף-
 57 עַל-פִּי-כֵן, למרות שכל הבריאה
 58 היא בשביל האדם הָרִי בְּפּוֹעֵל
 59 נִבְרָא הָאָדָם לְבִסּוֹף ביום השישי
 60 למעשה בראשית, אחרי כל שאר
 61 הנבראים. וְכִמּוֹ שְׂפִתּוֹב⁴⁰ בִּיחַס
 62 לאדם אַחֲרוֹ וְקָדָם צְרַתְנִי, דָּאָף
 63 שְׂהָאָדָם נִבְרָא אַחֲרוֹ הֵינּוּ אַחֲרוֹן
 64 לְמַעֲשֵׂה בְּרִאשִׁית, הִנֵּה זֶהוּ
 65 בְּעֵלְמָא דְּאֲתַגְלִיא, כפי שהדברים
 66 נראים בגלוי בעולם הזה אָבָל
 67 בְּעֵלְמָא דְּאֲתַפְסִיא כפי שהדברים
 68 הם למעלה, בהעלם ובכיסוי, קָדָם
 69 הָאָדָם לְמַעֲשֵׂה בְּרִאשִׁית,
 70 ומעלתו יותר גבוהה מכל שאר
 71 הנבראים לְהִיּוֹתוֹ עֵיקָר הַפְּוֹנָה
 72 של הבריאה. וּמָה שְׂאוּמְרִים
 73 שהעובדה שהאדם נברא אחרון
 74 במעשה בראשית היא הוכחה עד כמה
 75 הוּא לא חשוב שאפילו יְתוֹשׁ
 76 קָדְמָד⁴¹, כלשון הגמרא, "תנו רבנן:
 77 אדם נברא בערב שבת... שאם תזוח
 78 דעתו עליו אומר לו יתוש קדמן
 79 במעשה בראשית", הָרִי זֶה רַק
 80 כְּאִשֶּׁר הָאָדָם חוּטָא, שְׂאָז
 81 אֵינּוּ כְּפִי הַפְּוֹנָה הרצויה שבשבילה נברא, אָבָל כְּאִשֶּׁר הוּא מתנהג
 82 כְּפִי הַפְּוֹנָה, הָרִי הוּא קָדָם כּוֹי', שהרי לאמיתו של דבר האדם נעלה
 83 מכל שאר הנבראים רַק עַל-פִּי סֵדֵר זְמַנִּים של הקדימה והאחרון
 84 בבריאה בפועל הוּא לְבִסּוֹף.
 85 וְזֶהוּ גַם הַטַּעַם הַפְּנִימִי מַה שְׂהָאָדָם נִבְרָא בְּבַחֲיַנַּת דּוּמָם, כְּמוֹ
 86 שְׂפִתּוֹב⁴² גְּלַמִּי רָאוּ עֵינֵיהָ, הקדוש ברוך הוא אומר לאדם - ראיתי

(35 ע"פ פיוט "לכה דודי". (36 חגיגה יב, א. 37 פל"ו. 38) ישע"י מה, יב. 39) ראה מקדש מלך לזח"א רה, ב. אוה"ת בראשית (כרך 1) תתרמד, ב. ובכ"מ. 40) תהלים קלט, ה. 41) סנהדרין לח, א. 42) תהלים שם, טז.